

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับนานาชาติและกลยุทธ์การปรับตัวของมหาวิทยาลัยไทย

Global University Rankings and Implications for Thai Universities

พิมพ์แพร ศรีสวัสดิ์¹

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Pimprae Srisawat¹

Faculty of Management Science, Suratthani Rajabhat University

(Received: January 20, 2020; Revised: April 16, 2020; Accepted: May 21, 2020)

บทคัดย่อ

ในแต่ละปีได้มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกออกมาจากหลายสถาบัน ซึ่งมีมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับ จะได้รับการยอมรับเกี่ยวกับชื่อเสียงและคุณภาพของมหาวิทยาลัยดังนั้นหลายมหาวิทยาลัยจึงมีความพยายามวางกลยุทธ์และกำหนดนโยบายให้มหาวิทยาลัยของตนได้มีอันดับโลกที่ดีขึ้นบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดอันดับของมหาวิทยาลัยจากสามสถาบันการจัดอันดับที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ได้แก่ Academic Ranking of World University, Times Higher Education และ Quacquarelli Symonds ซึ่งพบว่าหลักการสำคัญที่ใช้ในการพิจารณาอันดับมหาวิทยาลัยโลกของทั้งสาม คือมุ่งเน้นงานวิจัยเป็นหลักมากกว่าคุณภาพการสอน นอกจากนี้บทความยังได้วิเคราะห์ภาพรวมการแข่งขันของมหาวิทยาลัยไทยรวมถึงได้เสนอแนะแนวทางในการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยไทย 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการจัดการของมหาวิทยาลัย ด้านคุณภาพบุคลากร และด้านความเป็นนานาชาติและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อเพิ่มโอกาสและศักยภาพในการแข่งขันในระดับสากลได้อย่างเต็มความสามารถและเป็นไปได้จริงในอนาคต ทั้งนี้เพื่อผลลัพธ์คือคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อผู้มีส่วนได้เสียในทุกระดับ และเพื่อความยั่งยืนของมหาวิทยาลัยโดยรวม

คำสำคัญ: 1) การจัดอันดับมหาวิทยาลัย 2) คุณภาพการศึกษา 3) อุดมศึกษา 4) กลยุทธ์การแข่งขัน

Abstract

Each year, a global university ranking is published by many ranking systems. Universities in the list are regarded according to their reputation and quality. Therefore, many universities have put their efforts on strategic planning and policy formulation in order to boost their global positions. The purpose of this article is to enhance understanding of university ranking from the three most influential ranking systems in international arena: Academic Ranking of World University, Times Higher Education and Quacquarelli Symonds. Results support that those rankings tend to focus more on research area and less on teaching quality. It also analyzes the competition competency of Thai universities. Furthermore, three strategic implications, including university management, academic staff quality, and international environment and support, have been recommended to Thai Higher Education to raise its opportunities in worldwide competition with capability and feasibility in the near future. This is intended to welcome effective education quality outcomes for all stakeholders and for the sustainability of university.

Keywords: 1) University Ranking 2) Education Quality 3) Higher Education 4) Strategic Competition

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ (Lecturer, Master of Business Administration, Department of Business Administration)

Email: pimprae.sri@sru.ac.th

บทนำ (Introduction)

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก เป็นการจัดอันดับมหาวิทยาลัยจากทั่วโลก โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่ตั้งขึ้นมาโดยองค์กรชั้นนำระดับโลกด้านการศึกษา โดยจะเรียงลำดับจากลำดับที่ดีที่สุดลดหลั่นกันไป ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว มหาวิทยาลัยที่ได้คะแนนสูงสุดมักจะได้รับคะแนน 100 คะแนนเต็ม ส่วนมหาวิทยาลัยที่ได้ลำดับต่ำกว่าจะได้รับ การจัดอันดับว่าอยู่ใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยที่ได้รับคะแนนสูงสุดมากน้อยเพียงใด การที่มหาวิทยาลัยได้รับการจัดอันดับเป็นการบ่งบอกถึงคุณภาพ ภาพลักษณ์ ชื่อเสียงและผลงานของมหาวิทยาลัยที่ได้ดำเนินงานมาในแต่ละปี แม้บางมหาวิทยาลัยไม่ต้องการหรือไม่เห็นด้วยกับการจัดอันดับก็ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงการจัดอันดับมหาวิทยาลัยได้ เพราะมีความเกี่ยวข้องกับงบประมาณที่มหาวิทยาลัยจะได้รับจากแหล่งทุนทั้งจากรัฐบาล และจากแหล่งทุนภายนอก ผู้ใช้บริการจากสถาบันการศึกษาเอง เช่น นักศึกษา ผู้ปกครอง หรือกลุ่มธุรกิจนายจ้างก็ต้องการจะทราบว่ามีมหาวิทยาลัยใดเป็นมหาวิทยาลัยที่ดีกว่าเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัยหรือเลือกบุคลากรมาทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่มหาวิทยาลัยมีการแข่งขันกันสูง และข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ในกระแสโลกาภิวัตน์ (Harzelkorn, 2014, p.18) ดังนั้นการจัดอันดับมหาวิทยาลัยจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อยืนยันถึงความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติของมหาวิทยาลัย และเป็นสิ่งบ่งบอกถึงคุณภาพมาตรฐานการศึกษาในแต่ละประเทศ ทั้งในด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ มาตรฐานของอาจารย์ คุณภาพของนักศึกษาที่จบออกมาในแต่ละปี ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยหลายแห่งของประเทศจีนได้มีความพยายามที่จะยกระดับมหาวิทยาลัยของตนเองให้ทัดเทียมกับนานาชาติของประเทศ จึงใช้การจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นเครื่องมือที่บ่งบอกว่า การศึกษาของประเทศตนมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในยุโรปหรืออเมริกา (ARWU, 2019)

สถาบันการจัดอันดับที่ได้รับการยอมรับ

ในแต่ละปีเราจะได้เห็นการจัดลำดับมหาวิทยาลัยจากสถาบันที่จัดอันดับมหาวิทยาลัยของ

โลกออกมามากมายเช่น Times Higher Education (THE), U-Multirank, Leiden Ranking, U.S. News หรือ Webometrics จนอาจเกิดคำถามว่าการจัดอันดับมหาวิทยาลัยจากแหล่งใดที่สามารถเชื่อถือได้ อย่างไรก็ตามสถาบันการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับทั่วโลกนั้นมีอยู่ 3 สถาบันด้วยกัน นั่นคือ การจัดอันดับจาก Academic Ranking of World University (ARWU) การจัดอันดับจาก Quacquarelli Symonds (QS) และการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกจากนิตยสาร Times Higher Education (THE) (Pavel, 2015, p. 54; Collins and Park, 2016, p.117; Robinson-Garcia and Jimenez-Contreras, 2017, p. 2; Hou and Jacob, 2017, p. 32; Johnes, 2018, p. 586) โดยแต่ละสถาบันการจัดอันดับมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. Academic Ranking of World University (ARWU)

เป็นการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกจากมหาวิทยาลัยเซี่ยงไฮ้เจียวตงของประเทศจีน (Shanghai Jiao Tong University, China) จุดประสงค์หลักของ ARWU ก็เพื่อต้องการจะยกระดับมหาวิทยาลัยของประเทศจีนให้ได้รับการยอมรับในระดับโลกให้ทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยในยุโรปและเพื่อเป็นข้อมูลประกอบที่สำคัญในการของงบประมาณจากรัฐบาลจีน โดยได้เริ่มเผยแพร่การจัดอันดับมหาวิทยาลัยครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2546 (ARWU, 2020) เกณฑ์การให้คะแนนของ ARWU มี 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) คุณภาพด้านการศึกษา (ศิษย์เก่าที่ได้รับรางวัลโนเบลและเหรียญฟีลด์) 10 เปอร์เซ็นต์
- 2) คุณภาพบุคลากร (Nobel Prize และเหรียญฟีลด์ ได้รับการอ้างอิงใน 21 สาขาวิชา) 40 เปอร์เซ็นต์
- 3) จำนวนงานวิจัย (ตีพิมพ์ใน Nature and Science, ตีพิมพ์ใน Science Citation Index-expanded และ Social Science Citation Index) 40 เปอร์เซ็นต์
- 4) ผลงานวิชาการต่อจำนวนบุคลากร 10 เปอร์เซ็นต์

จะเห็นว่า ARWU เน้นในเรื่องของผลงานวิจัย เพราะถือว่าเป็นผลงานเชิงประจักษ์ที่เชื่อมั่นได้ เช่น

งานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร Nature and Science งานวิจัยที่ได้รับการอ้างอิง บุคลากรที่ได้รับรางวัลโนเบลและเหรียญฟีลด์ ดังนั้นโดยเกณฑ์ดังกล่าวนี้จึงไม่แปลกใจที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดจะเป็นมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในโลก ในปี 2563 (และสามารถครองแชมป์ที่หนึ่งต่อเนื่องถึง 18 ปีตั้งแต่ ARWU เริ่มจัดอันดับมหาวิทยาลัยในปี 2546 ถึงปี 2563) มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดได้รับการจัดอันดับเป็นอันดับที่สอง ในขณะที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์มาเป็นลำดับที่สาม

จุดแข็งของ ARWU คือเกณฑ์การให้คะแนนมีเสถียรภาพมากกว่าเมื่อเทียบกับสถาบันการจัดอันดับอื่น ๆ คือใช้เกณฑ์เดิมมาตั้งแต่เริ่มทำการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก ปี 2003 จนถึงปัจจุบัน (ARWU, 2020) อย่างไรก็ตาม ARWU ก็ได้รับข้อวิจารณ์ว่าไม่ให้ความสำคัญกับการสอนแต่มุ่งเน้นในเรื่องของงานวิจัยมากจนเกินไป คือ 90 เปอร์เซนต์ มาจากงานวิจัย (Robinson-Garcia and Jimenez-Contreras, 2017, p.10; Hou and Jacob, 2017, p. 35) ซึ่งทาง ARWU เองก็ทราบข้อวิจารณ์นี้ดี แต่ยืนยันที่จะใช้เกณฑ์การวิจัยเพราะเชื่อว่าการวิจัยเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงอย่างเดียวที่จะเปรียบเทียบสมรรถภาพเชิงวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยทั่วโลกได้อย่างยุติธรรมที่สุด (ARWU, 2019)

2. Times Higher Education (THE)

เป็นสถาบันการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางอีกสถาบันหนึ่ง โดยมุ่งเน้นการจัดอันดับในองค์รวม THE เริ่มออกเผยแพร่ครั้งแรกในปี 2547 โดยมีความร่วมมือกับ Quacquarelli Symonds (QS) ใช้ชื่อว่า Times Higher Education Supplement (THES) จนในปี 2552 ความร่วมมือกับ QS สิ้นสุดลง จึงใช้ชื่อว่า Times Higher Education และหันไปร่วมมือกับฐานข้อมูล Thomson Reuters ในปี 2553 และภายหลังเปลี่ยนมาเป็นความร่วมมือกับฐานข้อมูล Elsevier's Scopus ตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปัจจุบัน (Elsevier, 2020).

THE มีเกณฑ์การให้คะแนนใน 5 ด้าน คือ

1) คุณภาพการสอน (Teaching) (การสอนรายได้ ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย) 30 เปอร์เซนต์

2) คุณภาพด้านการวิจัย (Research) (จำนวนงานวิจัย รายได้งานวิจัย ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย) 30 เปอร์เซนต์

3) งานวิจัยที่ได้รับการอ้างอิง (Citation) 30 เปอร์เซนต์

4) ความเป็นนานาชาติ (International Outlook) 7.5 เปอร์เซนต์ (อาจารย์-นักศึกษาต่างชาติ 5 เปอร์เซนต์ งานวิจัยกับต่างชาติ 2.5 เปอร์เซนต์)

5) รายได้จากภาคอุตสาหกรรม (ที่มาจากการถ่ายทอดงานวิจัย) (Industry Income) 2.5 เปอร์เซนต์

จะเห็นว่า THE นอกจากจะให้ความสำคัญกับการวิจัย (หรือเกี่ยวข้องกับงานวิจัย) แต่ยังมีพยายามที่จะใช้เกณฑ์อื่น ๆ ที่มีความหลากหลายมากขึ้นประกอบกัน เช่น ด้านการสอน ความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม ความเป็นนานาชาติ ซึ่งครอบคลุมภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยมากกว่า ARWU ตามเกณฑ์นี้มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดของโลกในปี 2563 คือมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด (ครองตำแหน่งที่ 1 ของโลกมาเป็นปีที่ 4 ติดต่อกัน ตั้งแต่ 2560-2563) ในขณะที่สถาบันเทคโนโลยีแคลิฟอร์เนีย (Caltech) อยู่ในลำดับที่สอง และมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์อันดับสาม สำหรับในประเทศไทย ในปี 2563 มหาวิทยาลัยมหิดลและมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้รับการจัดอันดับให้เป็นมหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งของประเทศ (อันดับโลก 601-800) โดยมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับการจัดลำดับเป็นลำดับที่สอง (อันดับโลก 801-1,000)

3. Quacquarelli Symonds (QS)

สถาบันการจัดอันดับมหาวิทยาลัยจากประเทศอังกฤษอีกแห่งหนึ่งที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายก็คือ Quacquarelli Symonds หรือที่เราเรียกกันสั้นๆ ว่า QS มีชื่อเต็มว่า British Quacquarelli Symonds แม้ว่าในปี 2552 QS ได้แยกตัวออกมาจาก THES แต่ QS ยังคงเดินทางจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ความร่วมมือกับฐานข้อมูล Elsevier's Scopus

ในปี 2563 QS ได้จัดอันดับให้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซตส์ (MIT) เป็นมหาวิทยาลัยอันดับ 1 ของโลก ตามมาด้วยมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด และมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เป็นมหาวิทยาลัยอันดับที่ 2 และ 3 ของโลกตามลำดับ สำหรับประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับการจัดอันดับจาก QS ให้

เป็นมหาวิทยาลัยอันดับ 1 ของประเทศไทย (อันดับโลก 247) ซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ครองตำแหน่งที่ 1 จากสถาบันนี้มาต่อเนื่องกันเป็นปีที่ 7 (2557-2563) ในขณะที่อันดับที่สองของไทยได้แก่มหาวิทยาลัยมหิดล (อันดับโลก 314) อันดับที่สาม ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (อันดับโลก 601-650) เกณฑ์การให้คะแนนของ QS มีด้วยกัน 6 ด้าน คือ

1. ชื่อเสียงทางวิชาการ (Academic Reputation) 40 เปอร์เซ็นต์
2. ทศนคติของผู้จ้างงานบัณฑิต (Employer Reputation) 10 เปอร์เซ็นต์
3. สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา (Faculty/Student Ratio) 20 เปอร์เซ็นต์
4. สัดส่วนการอ้างอิงต่อจำนวนอาจารย์ (Citation per Faculty) 20 เปอร์เซ็นต์
5. สัดส่วนอาจารย์ชาวต่างชาติ (International Faculty Ratio) 5 เปอร์เซ็นต์
6. สัดส่วนนักศึกษาชาวต่างชาติ (International Student Ratio) 5 เปอร์เซ็นต์

จะเห็นได้ว่าการจัดอันดับของ QS มีการใช้เกณฑ์อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับด้านวิชาการ ได้แก่ ทศนคติของผู้จ้างงานบัณฑิต สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา สัดส่วนอาจารย์ชาวต่างชาติ สัดส่วนนักศึกษาชาวต่างชาติ รวมแล้วถึง 40 เปอร์เซ็นต์ ที่เหลืออีกถึง 60 เปอร์เซ็นต์เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ เช่น การอ้างอิงต่อจำนวนอาจารย์และชื่อเสียงทางวิชาการ โดยทาง QS ให้ค่าน้ำหนักในการพิจารณาด้านชื่อเสียง

ทางวิชาการมากที่สุด (40 เปอร์เซ็นต์) โดยใช้ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในแวดวงการศึกษาและวงการที่เกี่ยวข้องถึง 80,000 ราย ในการประเมินทั้งด้านการสอนและการวิจัยว่ามหาวิทยาลัยใดเป็นมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในโลก โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะสามารถเสนอชื่อมหาวิทยาลัยได้ถึง 30 มหาวิทยาลัย แต่จะไม่สามารถให้คะแนนมหาวิทยาลัยของตนเองได้ ซึ่งข้อนี้เป็นข้อวิพากษ์มากที่สุดข้อหนึ่งถึงการจัดอันดับของ QS (Pavel, 2015, p. 58; Hou and Jacob, 2017, p. 35).

เมื่อเปรียบเทียบเกณฑ์ในการจัดอันดับสถาบันการจัดอันดับทั้งสาม (ตาราง 1) จะเห็นได้ว่าในภาพรวม THE กับ QS มีเกณฑ์การให้คะแนนที่คล้ายคลึงกันและมีความหลากหลายมากกว่า ARWU เพราะมีการใช้ทั้งเกณฑ์ด้านการวิจัย ด้านการสอน ความเป็นนานาชาติ และความมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยเข้าไปเป็นปัจจัยสำคัญ ในขณะที่ ARWU ใช้ปัจจัยในการพิจารณาน้อยกว่าอีกสองสถาบัน โดยใช้เพียง 2 ด้านเท่านั้น คือ การวิจัย และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย โดยมีได้นำปัจจัยด้านการสอน ซึ่งเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัยเข้ามาใช้พิจารณาแต่อย่างใด นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบตามค่าน้ำหนักแล้ว พบว่า ARWU และ THE เน้นหนักด้านการวิจัยมากที่สุด (90 เปอร์เซ็นต์ และ 42 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ) ในขณะที่ QS เน้นการให้ความสำคัญกับชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยจากการสำรวจความคิดเห็นมากที่สุดถึง 40 เปอร์เซ็นต์

ตาราง 1: เปรียบเทียบเกณฑ์ในการจัดอันดับ 3 สถาบันตามค่าน้ำหนัก

	ARWU (%)	THE (%)	QS (%)
การวิจัย	✓ (90)	✓ (42)	✓ (20)
การสอน		✓ (15)	✓ (20)
ความเป็นนานาชาติ		✓ (7.5)	✓ (10)
ทศนคติของนายจ้าง			✓ (10)
รายได้จากภาคอุตสาหกรรม		✓ (2.5)	
ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย	✓ (10)	✓ (33)	✓ (40)

ที่มา: ผู้วิจัย

ผลกระทบจาก University Ranking

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นการวัดความยอดเยี่ยมของมหาวิทยาลัยทั่วโลก ซึ่งผลการจัดอันดับในแต่ละสถาบันก็ออกมาแตกต่างกันตามเกณฑ์ที่ใช้ เช่น ในปี 2563 มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ได้รับการจัดอันดับให้เป็นมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในโลกจาก THE แต่กลับอยู่ในอันดับที่ 4 ใน QS หรือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซตส์ (MIT) ที่เป็นที 1 จากการจัดอันดับของ QS ก็กลับเป็นที 4 ในการจัดอันดับของ THE ดังนั้น การจะบอกได้ว่ามหาวิทยาลัยใดเป็นมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในโลกจึงเป็นการสรุปที่ยากยิ่ง อย่างไรก็ตามผลการจัดอันดับจากทุกสถาบันจัดอันดับก็ยืนยันสอดคล้องกันถึงความเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของมหาวิทยาลัยเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี

ในแง่ของมหาวิทยาลัย การจัดลำดับของมหาวิทยาลัยนอกจากจะบ่งบอกถึงคุณภาพและชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย (Hazelkorn, 2014, p. 18; Collins and Park, 2016, p. 116) ยังบ่งบอกถึงศักยภาพในการแข่งขัน และหน้าตาของประเทศอีกด้วย (Hazelkorn, 2014, p. 16; Hazelkorn, 2017, p. 17) โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับในลำดับต้น ๆ ย่อมจะได้รับการยอมรับว่ามีความเป็นเลิศทางวิชาการ และมักเป็นตัวเลือกแรก ๆ ที่นักศึกษาและผู้ปกครองจะสมัครเรียนมากกว่ามหาวิทยาลัยที่มีอันดับรองลงมา (Rauhvargers, 2013, p. 26) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายงานที่พบว่า การจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับอัตราการสมัครเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย กล่าวคือเมื่อลำดับของมหาวิทยาลัยดีขึ้นในปีใดปีหนึ่ง จะทำให้มหาวิทยาลัยได้ประโยชน์เป็นอย่างมากจากอัตราการสมัครเรียนของนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้นในอีกหลายปีถัดมา ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถมีโอกาสดึงเลือกนักศึกษาที่มีคุณภาพได้เพิ่มขึ้น แม้แต่ด้านบุคลากรด้านวิชาการ มหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับที่สูงกว่าย่อมมีแรงดึงดูดอาจารย์ที่เก่งและมีชื่อเสียงได้ดีกว่ามหาวิทยาลัยอันดับรองลงมาอีกด้วย (Hou and Jacob, 2017, p. 30; Hazelkorn, 2018, p.8)

ในแง่ของนักศึกษา นักศึกษาก็จะใช้ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นตัวช่วยในการเลือกมหาวิทยาลัย เพราะถือว่าได้รับการจัดอันดับมาเป็นที่

เรียบร้อยแล้ว ทำให้การตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัยง่ายและรวดเร็วขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาชาวต่างชาติที่ต้องการจะตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัยในต่างประเทศเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การใช้ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยทำให้การเลือกมหาวิทยาลัยทำได้ง่ายขึ้นเพราะมีตัวเลือกในรายการการจัดอันดับมหาวิทยาลัยไว้เป็นแนวทาง (Hazelkorn, 2014, p. 21, Hazelkorn, 2018, p.8) ตัวอย่างเช่น 47 เปอร์เซนต์ของนักศึกษาต่างชาติชาวจีน ใช้ข้อมูลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นตัวช่วยในการเลือก 5 อันดับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศของตนเอง (QS, 2020). ข้อมูลจาก QS Intelligent Unit (2015) ชี้ชัดว่านักเรียนต่างชาติกว่า 70 เปอร์เซนต์ใช้ข้อมูลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกที่เป็นระดับสากลในการตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัยมากกว่าการจัดอันดับจากสถาบันการจัดอันดับในระดับภูมิภาคหรือในประเทศ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะนักศึกษามีความเชื่อว่ามหาวิทยาลัยที่มีอันดับดีกว่าย่อมมีชื่อเสียงสูงส่งและมีความเป็นเลิศทางวิชาการมากกว่า (Hou and Jacob, 2017, p. 30)

นอกจากนี้การจัดอันดับมหาวิทยาลัยยังมีผลต่อการจ้างงานบัณฑิตอีกด้วย กล่าวคือ บริษัทผู้จ้างงานเชื่อว่ามหาวิทยาลัยที่อยู่ในลำดับต้น ๆ ของโลกจะสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสำหรับการทำงาน ดังจะเห็นได้จากมหาวิทยาลัยใน 10 ลำดับแรกของโลกจากการจัดอันดับของ THE ในปี 2563 อย่างเช่น มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สถาบันเทคโนโลยีแคลิฟอร์เนีย (Caltech) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซตส์ (MIT) และ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ จะเป็นมหาวิทยาลัยที่จะผลิตบัณฑิตออกมาแล้วเป็นที่ต้องการของนายจ้างมากที่สุด เพราะเชื่อได้ว่าเป็นบัณฑิตที่ถูกสอนมาโดยคณาจารย์ชั้นนำของโลกและในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในโลก (THE, 2019) ในขณะที่ข้อมูลจากทาง QS เองก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีความสำคัญต่อโอกาสในการทำงาน เพราะหากจบการศึกษามาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงย่อมมีโอกาสในการทำงานที่ดีกว่า ดังนั้นแม้ว่าค่าเล่าเรียนในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงเหล่านี้จะสูงกว่ามหาวิทยาลัยทั่วไป แต่หากมองถึงโอกาสในการทำงานที่ดีกว่าก็ถือ

เป็นการลงทุนที่คุ้มค่า (QS, 2020). นอกจากการจ้างงานแล้ว ยังพบว่าการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีผลต่อระดับเงินเดือนของบัณฑิตที่จบมาอีกด้วย (Hazelkorn, 2019)

หากมองให้ดีแล้วการจัดอันดับมหาวิทยาลัยนี้สามารถเป็นประโยชน์กับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ หรือออสเตรเลียที่มีนักศึกษาต่างชาติมาเรียนเป็นจำนวนมากในแต่ละปี เพราะถือเป็นการแบรนด์ดิ้ง (Branding) และประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยไปในตัวทำให้สามารถทำการตลาดได้ง่ายขึ้นเพราะมหาวิทยาลัยเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับอยู่แล้ว

ในประเทศไทยเองก็มีการใช้ประโยชน์จากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยอยู่ไม่น้อย หากผ่านไปหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ช่วงหนึ่งจะมีการขึ้นป้ายหน้ามหาวิทยาลัย ว่า “สวนสุนันทามหาวิทยาลัยราชภัฏอันดับ 1 จากการจัดอันดับของ Webometrics” หรือ มหาวิทยาลัยกรุงเทพที่ใช้แบนเนอร์ (Banner) โฆษณาภายใต้ข้อความว่า “ม.กรุงเทพ ครว้าอันดับ 1 อย่างต่อเนื่อง ขึ้นแท่นแชมป์มหาวิทยาลัยเอกชนไทย จากผลสำรวจ Webometrics 2019” สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวช่วยโฆษณาและรับประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

มหาวิทยาลัยไทยกับการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก

ในปี 2562 มหาวิทยาลัยมหิดลได้รับการจัดอันดับให้เป็นมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดของประเทศไทย ในขณะที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้รับอันดับอยู่ที่อันดับสองเท่ากัน จากการจัดอันดับของ THE Asia University Ranking 2019 แต่ถ้ามองกันในแถบประเทศเอเชียแล้ว มหาวิทยาลัยไทยกลับไม่อยู่ใน Top 100 ของเอเชียแม้แต่มหาวิทยาลัยเดียว อย่างมหาวิทยาลัยมหิดลเอง ก็อยู่ในลำดับที่ 104 ส่วนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอยู่ในลำดับที่ 176 ของเอเชีย ในขณะที่เพื่อนบ้านอย่างมาเลเซียมีมหาวิทยาลัยชั้นนำถึง 2 แห่งด้วยกัน ที่อยู่ในกลุ่ม Top 100 ของเอเชีย อย่าง University of Malaya

(อันดับที่ 38) และ Universiti Teknologi Petronas (ลำดับที่ 98) หรือประเทศฟิลิปปินส์ ก็มีมหาวิทยาลัยที่อยู่ใน Top 100 คือ University of the Philippines ที่อยู่ในลำดับที่ 95 ในเมื่อการจัดลำดับมหาวิทยาลัยโลกและเอเชียบ่งบอกถึงศักยภาพด้านการศึกษาของประเทศ ดังนั้นตัวเลขเหล่านี้จึงบอกได้ว่ามหาวิทยาลัยในประเทศไทยยังต้องมีการพัฒนาให้มากกว่านี้ อย่างน้อยที่สุดควรจะเทียบได้กับมหาวิทยาลัยระดับอาเซียน

Rakrngtham (2018) ได้เคยแสดงความคิดเห็นไว้ว่า “ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกคือ ‘สัญญาณเตือน’ (alarming signs) ว่าคุณภาพของมหาวิทยาลัยไทยนั้นถดถอยห่างจากมหาวิทยาลัยในประเทศสิงคโปร์ ไต้หวัน ฮองกง หรือแม้แต่มาเลเซียไปเรื่อย ๆ ดังจะเห็นได้จากมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดคุณภาพในอันดับ 1 ของไทย (และติดอันดับ Top 501-550 ของโลก) แต่เมื่อเทียบกับชาติในเอเชียหรือแม้กระทั่งอาเซียน มหาวิทยาลัยไทยเดินตามหลังชาติอื่นอย่างเห็นได้ชัด”

มหาวิทยาลัยไทยกับกลยุทธ์การปรับตัวต่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัย

เมื่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัยบ่งบอกถึงคุณภาพและชื่อเสียง หลายมหาวิทยาลัยต่างก็อยากให้ตนเองอยู่ในอันดับที่ดีขึ้น แต่ทำอย่างไรถึงจะทำให้มหาวิทยาลัยมีอันดับที่ดีขึ้น หากย้อนกลับไปพิจารณาว่าการจัดอันดับมหาวิทยาลัย แต่ละสถาบันใช้ปัจจัยใดเป็นเกณฑ์ในการจัดอันดับ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วสิ่งที่เหมือนกันก็คือพิจารณาจากงานวิจัยหรือเกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น การอ้างอิง ความมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย

สำหรับ ARWU แล้ว เกณฑ์ในการจัดอันดับที่ให้น้ำหนัก 30 เปอร์เซนต์สำหรับรางวัลโนเบลและเหรียญฟีลด์ (เสมือนรางวัลโนเบลทางคณิตศาสตร์) จะเป็นหลักการสำคัญที่จะใช้ในการจัดลำดับมหาวิทยาลัย ซึ่งนับว่ายากยิ่งสำหรับประเทศไทยเรา เพราะที่ผ่านมาไม่เคยมีคนไทยที่ได้รับรางวัลโนเบลหรือเหรียญฟีลด์แม้แต่คนเดียว ในขณะที่มหาวิทยาลัยอันดับต้น ๆ ของโลก อย่างมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ มีผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบลในทุกสาขาถึง 102 คน

(University of Cambridge, 2020) การได้รับรางวัลโนเบลสำหรับมหาวิทยาลัยแม้เพียงแค่คนเดียวทำให้อันดับของมหาวิทยาลัยสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด ตัวอย่างเช่น the Norwegian University of Science and Technology ได้รับรางวัลโนเบลรางวัลแรกในปี 2557 ซึ่งทำให้อันดับของมหาวิทยาลัยจากที่เคยอยู่อันดับที่ 201-300 ขยับขึ้นมาอยู่ในลำดับที่ 101-150 ได้สำเร็จ (Piro and Silvertsen, 2016, p. 2276) ดังนั้นจึงไม่แปลกที่จะเห็นมหาวิทยาลัยของไทยมักนิยมที่จะใช้การจัดอันดับมหาวิทยาลัยจาก THE หรือ QS มากกว่าการจัดอันดับจาก ARWU ดังนั้นการปรับตัวในเบื้องต้นสำหรับมหาวิทยาลัยไทยสามารถทำได้ 3 ประการด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการจัดการของมหาวิทยาลัย

ด้านการจัดการของมหาวิทยาลัยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ด้านดังต่อไปนี้

1.1 สร้างความสำนึกร่วมขององค์กร

ในการผลักดันมหาวิทยาลัยสู่ความเป็นนานาชาติ กระบวนการการผลักดันสู่ความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยนั้นต้องเกิดจากความสำนึกร่วมกันว่า “มหาวิทยาลัยต้องก้าวสู่ความเป็นนานาชาติและความเป็นนานาชาติจะเกิดได้ก็ด้วยอาจารย์ที่มีผลงานระดับนานาชาติ”

ดังนั้นมหาวิทยาลัยต้องมีกระบวนการและบรรยากาศที่ทำให้อาจารย์ตระหนักถึงภารกิจสำคัญที่ว่า เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องสร้างผลงานทางวิชาการออกมาให้เป็นที่ยอมรับ ไม่ว่าจะป็นงานวิจัยหรือบทความทางวิชาการที่มีคุณภาพ ขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยก็ต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการถกเถียง พูดคุยทางวิชาการ เพื่อให้ทุกคนอยู่ในบรรยากาศของการทำหน้าที่นี้ การระบุผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพและเป็นที่ประจักษ์เหล่านี้บางมหาวิทยาลัยก็ได้รับเป็นเงื่อนไขสำคัญของการจ้างงานเลยทีเดียว

มหาวิทยาลัยควรจะมีระบบคัดกรองคุณภาพของอาจารย์ ด้วยผลงานทางวิชาการอย่างจริงจังและไม่มีมีการตอรองเป็นอย่างอื่น ขณะเดียวกันอาจารย์ที่ผลิตผลคุณภาพระดับนานาชาติออกมา ก็ควรได้รับการส่งเสริมให้ได้รับผลตอบแทนทั้งด้านมูลค่าและคุณค่าเป็นที่น่าสนใจ มหาวิทยาลัยควรเอาความ

โดดเด่นทางวิชาการมาวัดคุณค่าของอาจารย์อย่างมีอำนาจจำแนกอย่างสมเหตุสมผล การทำมหาวิทยาลัยให้เป็นชุมชนแห่งคุณภาพทางวิชาการจึงเป็นคำตอบที่สำคัญที่จะทำให้มหาวิทยาลัยเข้าสู่การจัดลำดับคุณภาพอย่างองอาจ

ที่สุดแล้วการผลักดันมหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพระดับนานาชาติ ต้องเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกคน มิใช่เพียงนักวิชาการที่มีความก้าวหน้าเพียงบางกลุ่มในมหาวิทยาลัยเท่านั้นที่จะต้องรับผิดชอบเพียงส่วนเดียว

1.2 จัดตั้งหน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัย

ในเมื่อหลีกเลี่ยงการจัดอันดับมหาวิทยาลัยไม่ได้ สิ่งที่มีมหาวิทยาลัยพึงกระทำได้ คือ จัดตั้งหน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยที่จะมีหน้าที่ประสานงานในการให้ข้อมูลของมหาวิทยาลัยโดยตรงกับหน่วยงานของสถาบันการจัดอันดับ ซึ่งแทนที่แต่ละคณะหรือแต่ละหน่วยงานของมหาวิทยาลัยจะส่งข้อมูลให้กับสถาบันการจัดอันดับด้วยตนเอง หากทำได้จะทำให้การประสานงานและการส่งข้อมูลต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเป็นไปโดยความเรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (Rauhvargers, 2013, p. 25)

2. ด้านคุณภาพบุคลากร

การที่จะพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นนานาชาตินั้น จำเป็นที่ต้องมีการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพในระดับนานาชาติเช่นเดียวกัน

2.1 สร้างผู้บริหารที่มีคุณภาพระดับนานาชาติ

มีคำกล่าวที่ไม่ม้องครได้มีความก้าวหน้ายิ่งไปกว่าความก้าวหน้าของผู้นำ ดังนั้นการเข้าสู่การจัดอันดับมหาวิทยาลัยไม่ว่าจะโดยสถาบันใด และจะใช้ตัวแปรใดในการวัดก็ตาม ตัวแปรเหล่านี้ย่อมเป็นผลกระทบมาจากศักยภาพของผู้นำอย่างมีอาจปฏิเสธได้ การมีผู้นำที่มีศักยภาพระดับนานาชาติ จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้มหาวิทยาลัยได้รับการจัดอันดับในระดับที่แข่งขันหรือเทียบได้กับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ

ผู้นำที่มีศักยภาพและคุณภาพในระดับสูงนั้น บางมหาวิทยาลัยใช้วิธีการโฆษณาเชิญชวน และคัดสรรจากผู้นำที่ประสบความสำเร็จในสถาบันต่าง ๆ (ไม่เพียงแต่สถาบันการศึกษา) แล้วนำมาต่อยอดเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย บางแห่งก็ใช้วิธีการพัฒนามาจากภายในองค์กรเอง หากการคัดสรรผู้นำเป็นไปตาม

เกณฑ์คุณภาพที่กำหนดอย่างตรงไปตรงมา ก็ถือเป็น คุณแก่มหาวิทยาลัยนั้น ๆ แต่หากการคัดสรรผู้นำด้วย เงื่อนไขอื่นซึ่งหลักไม่พ้นการเมืองในมหาวิทยาลัย ก็ถือเป็นบาปเคราะห์ของมหาวิทยาลัยเช่นกัน เพราะผู้นำ ที่ไม่ได้มาด้วยเงื่อนไขคุณภาพ จะก่อประโยชน์ในเชิงคุณภาพได้อย่างไร คงไม่ใช่คำกล่าวเกินจริง

ไม่เพียงแต่ผู้นำที่มีคุณภาพและมีผลงาน เป็นที่ประจักษ์เท่านั้น ที่จะส่งผลต่อการจัดอันดับ มหาวิทยาลัย การที่ผู้นำรับผิดชอบกำกับดูแลการ ผลิตผลงานทางวิชาการของอาจารย์โดยตรง ทำให้เกิด บรรยากาศของความจริงจังของการขับเคลื่อน มหาวิทยาลัยให้เกิดผลงานวิชาการได้อย่างมีนัยสำคัญ และแม้ว่าในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยอาจจะมิได้ ชี้นำด้วยศักยภาพหรือคุณค่าในตัวผู้นำโดยตรง แต่ หากเอาเกณฑ์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยมาเป็นเกณฑ์ ในการคัดสรรผู้บริหารก็จะทำให้การขับเคลื่อน มหาวิทยาลัยเข้าสู่การจัดอันดับที่ดีมีความคมชัดมาก ยิ่งขึ้น

2.2 สร้างคณาจารย์ที่มีคุณภาพระดับนานาชาติ

ด้วยเหตุที่การจัดอันดับมหาวิทยาลัยมักใช้ เกณฑ์ด้านการวิจัยเป็นตัวชี้วัดหลักอันสำคัญแล้ว ดังนั้นการสร้างคณาจารย์ที่มีคุณภาพระดับนานาชาติ ในที่นี้ จึงหมายถึงการพัฒนาคุณภาพของอาจารย์ให้ สามารถนำงานวิจัยตีพิมพ์ในระดับนานาชาติได้ อาจารย์ต้องมีการตีพิมพ์ (publication) ในวารสารที่ ได้รับการยอมรับในฐานะข้อมูลสากลอย่าง Scopus หรือ Thomson Reuters และต้องเน้นการตีพิมพ์เป็น ภาษาอังกฤษเท่านั้น ไม่เช่นนั้นแล้วอัตราการเข้าถึง และการอ้างอิง (citation) จะต่ำมาก (Rauhvargers, 2013, p.19; Safon, 2013, p.226) เพราะหากตีพิมพ์ ในภาษาไทย ต่างประเทศจะเข้าถึงไม่ได้ อ่านไม่ออก และนำไปใช้อ้างอิงไม่ได้ ซึ่งข้อนี้เป็นข้อจำกัดของ ประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาหลัก นักวิชาการหลายท่านให้ความเห็น ตรงกันว่า การตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษทำให้ประเทศที่ ใช้ภาษาอังกฤษมีความได้เปรียบกว่าประเทศที่ไม่ได้ใช้ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก (Safon, 2013, p.227; Piro and Silvertsen, 2016, p.2275; Robinson-

Garcia and Jimenez-Contreres, 2017, p.11; Hou and Jacob, 2017, p. 36)

มหาวิทยาลัยทั่วโลกต่างหากลยุทธ์ที่จะ เพิ่มคะแนนด้านการวิจัยเพื่อให้มีอันดับที่ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยในประเทศซาอุดีอาระเบีย ถึงกับลงทุนตั้งนักวิจัยที่มีงานตีพิมพ์ที่โดดเด่นได้รับการ อ้างอิงมากที่สุด ในลิสต์ฐานข้อมูล ISI Web of Sciences ด้วยราคาที่สูงลิ่วให้มาอยู่กับมหาวิทยาลัย ของตนเองโดยมีเงื่อนไขคือต้องตีพิมพ์งานวิจัยในนาม ของมหาวิทยาลัยซาอุดีอาระเบียแห่งนั้น (และการเข้า มามหาวิทยาลัยเพียงปีละครั้ง) ซึ่งกลยุทธ์นี้ถือว่า ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากเพราะเพียง ระยะเวลาเพียง 2-3 ปี ก็ทำให้มหาวิทยาลัยของ ซาอุดีอาระเบียที่ไม่เคยอยู่ในลิสต์มาก่อน กลับอยู่ใน ลำดับที่ 200-300 ของ ARWU (Kehm and Erkkila, 2014, p. 3) มหาวิทยาลัยในยุโรปก็มีความพยายามที่ จะไต่อันดับโลกให้ดีขึ้นเช่นกัน โดยเร่งรัดการตีพิมพ์ งานวิจัยของอาจารย์ ทำให้ได้รับคะแนนการอ้างอิง งานวิจัยสูงขึ้นตามไปด้วยจนสามารถไต่อันดับได้อย่าง รวดเร็ว ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยอัสซาลาในสวีเดน ที่สามารถไต่จากอันดับที่ 147 ในปี 2543 จากการ จัดอันดับของ THE มาเป็นอันดับที่ 87 ในปี 2544 เพราะ ได้รับค่าคะแนนการอ้างอิงงานวิจัยจาก 40.7 คะแนน มาเป็น 50.3 คะแนน ภายในปีเดียว (Piro and Silvertsen, 2016, p.2276)

ในส่วนของมหาวิทยาลัยของไทยที่ประสบ ความสำเร็จโดยเงื่อนไขก็คือ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้า หลวงเพราะในปี 2563 เป็นปีแรกที่มีมหาวิทยาลัยใหม่ ที่มีอายุเพียง 20 ปีแห่งนี้ไต่อันดับการจัดอันดับ มหาวิทยาลัยจาก THE แฉมยังประสบความสำเร็จ แบบก้าวกระโดด เพราะได้รับการจัดอันดับเป็น มหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งในประเทศไทยร่วมกับ มหาวิทยาลัยมหิดล แสงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อันเป็นมหาวิทยาลัย เก่าแก่และมีชื่อเสียงของไทย หากพิจารณาแล้วปัจจัย สำคัญที่ทำให้มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงสามารถก้าวมา เป็นมหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งในประเทศไทยได้คือ ความแข็งแกร่งของการวิจัย เพราะมหาวิทยาลัยมี งานวิจัยย้อนหลัง 5 ปี ที่ได้รับการตีพิมพ์ในฐานข้อมูล Elsevier's scopus เป็นจำนวนถึง 1,269 ชิ้น ส่งผล

ให้ได้รับคะแนนการอ้างอิงงานวิจัยสูงสุดในประเทศไทย คือ 74.4 คะแนน ในขณะที่มหาวิทยาลัยมหิดลได้รับคะแนนเพียง 45.2 คะแนน (Mae Fah Luang University, 2020)

แม้ว่าการตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษเป็นข้อจำกัดของคนไทย ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่ต้องมีระบบช่วยเหลือที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาผลงานวิชาการของอาจารย์เพื่อตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติได้ เช่น การอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการตีพิมพ์สำหรับบุคลากรสายวิชาการ การมีทุนสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือด้านการแปลบทความวิจัยหรือบทความวิชาการ ค่าตอบแทนผู้เชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศในการตรวจสอบต้นฉบับ (Manuscript) นอกจากนี้มหาวิทยาลัยอาจใช้สิ่งจูงใจในรูปแบบรางวัลการตีพิมพ์ (incentive) เพื่อจูงใจให้มีการตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติมากขึ้น เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้เงินทุนสนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในระดับนานาชาติ ในฐานข้อมูลสากลอย่าง Scopus หรือ ISI Web of Sciences โดย โควัลท์ที่ 1 ให้เงินทุน 50,000 บาท โควัลท์ที่ 2 ให้เงินทุน 40,000 บาท โควัลท์ที่ 3 ให้เงินทุน 30,000 บาท โควัลท์ที่ 4 ให้เงินทุน 20,000 บาท เป็นต้น (Thammasat University, 2018) หรือ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้พยายามกระตุ้นคณาจารย์โดยเพิ่มรางวัลพิเศษการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการระดับนานาชาติที่จัดสรรจากเงินรายได้มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ 50,000-300,000 บาท สำหรับการตีพิมพ์ใน Scimago (Q1-Q4) และตั้งแต่ 50,000-500,000 บาท หากได้ตีพิมพ์ในวารสารที่อยู่ใน The Association of Business School (ABS) (1-4*) ของประเทศอังกฤษ (Chiangmai University, 2016)

บางมหาวิทยาลัยการส่งคณาจารย์ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศก็ดูจะเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เพราะนอกจากจะต้องได้รับความรู้จากประเทศต้นแบบทางวิชาการแล้ว ยังได้พื้นฐานภาษาอังกฤษที่ต้องใช้สื่อสารทุกทักษะตั้งแต่ฟัง พูด อ่าน เขียน ตลอดเวลาที่ศึกษาต่างประเทศ หากเป็นระดับปริญญาเอกจะต้องทำวิทยานิพนธ์ที่มีความยาวประมาณ 80,000-100,000 คำ (จำนวนคำอาจแตกต่างกันไปตามสาขาที่

เรียน) เพื่อจบการศึกษาอีกด้วย ดังนั้นคณาจารย์เหล่านี้จึงมีประสบการณ์ในการบ่มเพาะ ซึมซับและเรียนรู้วิธีการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์อย่างสม่ำเสมอผ่านการเคี้ยวกรำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับอาจารย์ที่ปรึกษาหรือเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน หลายรายที่เรียนจบกลับมาแล้วยังคงทำงานวิจัยร่วมกันและตีพิมพ์ร่วมกันมาอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องหลังเรียนจบกลับมาประเทศไทย

3. ด้านสภาพแวดล้อมนานาชาติและสิ่งอำนวยความสะดวก

หากพิจารณาการจัดอันดับของ THE และ QS พบว่านอกจากการวิจัย การสอนและชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยที่ทั้งสองมีเหมือนกันแล้ว อีกปัจจัยหนึ่งที่ทั้งสองสถาบันนำมาใช้พิจารณาอันดับของมหาวิทยาลัยคือความเป็นนานาชาติ โดย THE ให้คะแนนความเป็นนานาชาติ 7.5 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ QS คิดเป็น 10 เปอร์เซ็นต์จากค่าน้ำหนักทั้งหมดเกณฑ์การให้คะแนนในประเด็นนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลียหรือมหาวิทยาลัยในประเทศอื่นที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักได้เปรียบประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษ เพราะสามารถดึงดูดนักศึกษาต่างชาติให้เข้ามาศึกษาต่อในประเทศของตนได้ดีกว่า ทำให้ได้คะแนนความเป็นนานาชาติสูง ดังจะเห็นได้จากกรณีที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดของอังกฤษ มหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งของโลก จากการจัดอันดับของ THE ในปี 2563 มีจำนวนนักศึกษาต่างชาติมากถึง 41 เปอร์เซ็นต์จากนักศึกษาทั้งหมด มหาวิทยาลัยซิดนีย์ ออสเตรเลีย (อันดับที่ 60 ของโลก) มีจำนวนนักศึกษาต่างชาติถึง 39 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่มหาวิทยาลัยไทยอย่างเช่น มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง หรือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ละแห่งมีนักศึกษาต่างชาติเพียง 4 เปอร์เซ็นต์ของนักศึกษาทั้งหมดเท่านั้น (THE, 2020) ปัจจัยนี้จึงนับเป็นจุดด้อยประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยของไทย หากมหาวิทยาลัยของไทยสามารถสร้างความเป็นนานาชาติได้ ย่อมส่งผลโดยตรงต่ออันดับของมหาวิทยาลัยที่ดีขึ้น

การทำให้มหาวิทยาลัยมีความเป็นนานาชาติ (International Diversity) ให้มากขึ้นทำได้สองทาง

คือเพิ่มสัดส่วนนักศึกษาและอาจารย์ชาวต่างชาติ ทางแรกการมีนักเรียนต่างชาติ หรือการมีหลักสูตรนานาชาติที่มีการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษมากขึ้น เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อดึงดูดใจให้นักเรียนจากประเทศใกล้เคียง เช่น จีน อินโดนีเซีย พม่า ลาว ภูฐาน ให้มาเรียนในประเทศไทยเพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มสัดส่วนนักเรียนชาวต่างชาติได้ ซึ่งข้อนี้หลายมหาวิทยาลัยได้ตระหนักเป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยมหิดล รักษาการอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล ศาสตราจารย์ นายแพทย์บรรจง มไหสวริยะ ได้เคยกล่าวไว้ว่า “ถ้ามหาวิทยาลัยมีการเรียนการสอนดี ก็ควรมีนักเรียนต่างชาติมาเรียน หรืออาจารย์ต่างชาติมาสอน ก็จะได้คะแนนส่วนนี้ไปด้วย มหาวิทยาลัยในไทยมีข้อด้อยตรงที่เรา สอนหลักสูตรเป็นภาษาไทย โอกาสที่นักเรียนต่างชาติจะมาเรียนไม่เยอะ” (Yonpeum, 2018) ดังนั้นด้วยข้อจำกัดที่นักเรียนต่างชาติมีน้อย ในระยะแรกมหาวิทยาลัยอาจจะต้องลงทุนในการจัดระบบประมาณที่จะให้ทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาต่างชาติจากอาเซียนเพื่อดึงดูดใจให้มาเรียน

ทางที่สองคือการมีอาจารย์ชาวต่างชาติ การวิเคราะห์สัดส่วนอาจารย์ชาวต่างชาติที่พึงมีต่อจำนวนนักศึกษาจะทำให้ทราบถึงจำนวนอาจารย์ชาวต่างชาติที่ควรจ้างเพิ่มขึ้นในแต่ละปี โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะมีความสัมพันธ์กับจำนวนหลักสูตรนานาชาติที่มหาวิทยาลัยจัดการเรียนการสอน ยิ่งในขณะนี้ประชาคมอาเซียนได้จัดตั้งเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN) ซึ่งเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียนที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ หรือการแลกเปลี่ยนนักศึกษาจากประเทศสมาชิก หากมหาวิทยาลัยสามารถใช้ความร่วมมือนี้ให้เต็มที่สมดังวัตถุประสงค์การก่อตั้ง ก็จะเป็นประโยชน์ร่วมกันของมหาวิทยาลัยในภูมิภาคอาเซียนในการแลกเปลี่ยนอาจารย์ (Visiting scholar) และแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ เมื่อมีจำนวนนักศึกษาและอาจารย์ชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น สิ่งจำเป็นอีกอย่างหนึ่งคือมหาวิทยาลัยต้องไม่ละเลยที่จะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองผู้ใช้ที่เป็นต่างชาติ

เช่น ห้องสมุดสำหรับค้นคว้า การจัดผู้ช่วยสอน (Teaching Assistant) หอพักนานาชาติ รวมไปถึงการจัดหน่วยงานดูแลนักศึกษาต่างชาติระหว่างอยู่ในมหาวิทยาลัยของไทย สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมหาวิทยาลัยนานาชาติและช่วยสนับสนุนให้นักเรียนและอาจารย์ชาวต่างชาติอยู่ในมหาวิทยาลัยได้นานจนครบระยะเวลาที่กำหนดหรือต่อสัญญายาวนานขึ้นสำหรับอาจารย์ชาวต่างชาติที่มีคุณภาพระดับนานาชาติ โดยไม่ลาออกหรือโยกย้ายไปที่อื่นกลางคัน

สรุป (Conclusion)

แม้ว่าแต่ละปีจะมีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยจากหลายแหล่งเผยแพร่ออกมาเป็นจำนวนมาก แต่สถาบันในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ มีอยู่เพียง 3 สถาบันด้วยกันคือ ARWU THE และ QS แม้จะมีเกณฑ์การจัดอันดับที่แตกต่างกันไป แต่ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยก็บ่งบอกถึงความเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกได้เป็นอย่างดี การจัดอันดับมหาวิทยาลัยจะมีผลกระทบโดยตรงต่อมหาวิทยาลัยทั้งคุณภาพและชื่อเสียง งบประมาณการวิจัย อัตราการสมัครเรียนของนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น นักศึกษาเองก็ใช้การจัดอันดับมหาวิทยาลัยในการตัดสินใจเลือกที่เรียนที่คุ้มค่าสำหรับตน สำหรับประเทศไทยเมื่อพิจารณาถึงศักยภาพในการแข่งขันพบว่าควรต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยในประเทศใกล้เคียงแล้ว ลำดับของมหาวิทยาลัยของไทยยังเป็นรองอยู่มาก ดังนั้นการปรับตัวของมหาวิทยาลัยไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยบทความนี้ได้เสนอกลยุทธ์ใน 3 ด้านด้วยกัน คือ 1) ด้านการจัดการของมหาวิทยาลัย อันได้แก่สร้างความสำนึกร่วมขององค์กร และการจัดหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและประสานงานเรื่องจัดอันดับโดยตรง 2) ด้านคุณภาพบุคลากร มหาวิทยาลัยจะต้องสร้างผู้บริหารและคณาจารย์ที่มีคุณภาพในระดับนานาชาติ จึงจะสร้างมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพระดับนานาชาติได้ 3) ด้านสภาพแวดล้อมนานาชาติและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งจากรวบรวมข้อมูลพบว่าทั้งสามด้านนี้เป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยสามารถสร้างได้จริง

หากมหาวิทยาลัยเห็นความสำคัญกับอันดับที่ดีขึ้น ซึ่ง ภาพลักษณ์ที่ดีของการอุดมศึกษาไทยในระดับ
จะเป็นประโยชน์ต่อความน่าเชื่อถือ ชื่อเสียงและเป็น นานาชาติต่อไป

บรรณานุกรม (Bibliography)

- Academic Ranking of the World University (ARWU). (2019). **Ranking of the world university 2019**. Retrieved December 19, 2019, from <http://www.shanghairanking.com/>
- Academic Ranking of the World University (ARWU). (2020). **Academic ranking of world universities 2020**. Retrieved August 25, 2020, from <http://www.shanghairanking.com/ARWU2020.html>
- Chiangmai University. (2016). **University announcement (no. 29/2559): international publication intensive**. Retrieved January 28, 2020, from <http://www.ba.cmu.ac.th/wp-content/uploads/2018/04/5.1.pdf>
- Collins, F. and Park, G. (2016). Ranking and the multiplication of reputation: reflections from the frontier of globalization higher education. **Higher Education**, 72, 115-129.
- Elsevier. (2020). **Ranking organization**. Retrieved March 20, 2020, from <https://www.elsevier.com/solutions/scopus/who-uses-scopus/ranking-organizations>
- Hazelkorn, E. (2014). **Rankings and the global reputation race**. New Directions for Higher Education. No.168.
- Hazelkorn, E. (2017). **Ranking and higher education: reframing relationships within and between states**. the Centre for Global Higher Education. UCL Institute of Education.
- Hazelkorn, E. (2018). Reshaping the world order of higher education: the role and impact of rankings on national and global systems. **Policy Reviews in Higher Education**, 2(1), 4-31.
- Hazelkorn, E. (2019). **The dubious practice of university rankings**. Retrieved March 21, 2020, from <https://elephantinthelab.org/the-accuracy-of-university-rankings-in-a-international-perspective/>
- Hou, Y. and Jacob, W.J. (2017). What contributes more to the ranking of higher education institutions? A comparison of three world university rankings. **The international Education Journal: Comparative Perspectives**, 16(4), 29-46.
- Johnes, J. (2018). University rankings: what do they really show?. **Scientometrics**, 115, 585-606.
- Kehm, B. M. and Erkkila, T. (2014). Editorial: The ranking game. **European Journal of Education**, 49(1), 3-11.
- Mae Fah Luang University. (2019). Mae Fah Luang University was ranked 1st in Thailand and was grouped in 601-800 band of the best university from **THE World University Rankings 2020**. Retrieved March 25, 2020, from <https://www.mfu.ac.th/news/news-detail/detail/News/5021.html>
- Pavel, A. (2015). Global university ranking-a comparative analysis. **Procedia Economics and Finance**, 26, 54-63.
- Piro, F.N. and Silvertsen, G. (2016). How can differences in international university rankings be explained?. **Scienometrics**, 109, 2263-2278.
- QS Intelligence Unit (2015). **How do students use rankings? the role of university rankings in international choice**. London. UK: QS Intelligence Unit

- QS Quacquarelli Symonds. (2020). **Who Uses University Rankings and are They Important?**. Retrieved March 25, 2020, from <https://www.qs.com/who-uses-rankings-and-how-do-they-affect-decisions/>
- Rakrungham, K. (13 March 2018). 'Thai universities' with challenge on dramatically change. **The Momentum**. Retrieved August 25, 2019, from <https://themomentum.co/thailand-and-university-ranking/>
- Rauhvargers, A. (2013). **Global university ranking and their impact-reportII**. Brussel: European University Association.
- Robinson-Garcia, N. and Jimenez-Contreras, E. (2017) Analyzing the disciplinary focus of universities: Can rankings be a one-size-fits-all? In: Downing, K., F.A. Ganotice (eds). **World University Rankings and the Future of Higher Education**. IGI Global, 161-185.
- Safon, V. (2013). What do global university rankings really measures? the search for the x factor and the x entity. **Sciencetometrics**, 97, 223-244.
- Thammasat University. (2018). **Grants for journal's publication**. Retrieved August 25, 2019, from <https://tu.ac.th/ypin-factsheet03>
- Times Higher Education (THE). (2019). **Graduate employability: top universities in the United States ranked by employers 2019**. Retrieved March 20, 2020, from <https://www.timeshighereducation.com/student/best-universities/graduate-employability-top-universities-united-states-ranked-employers#survey-answer>
- Times Higher Education (THE). (2020). **World university ranking**. Retrieved March 20, 2020, from <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings>
- University of Cambridge. (2020). **Nobel prize**. Retrieved August 25, 2019, from <https://www.cam.ac.uk/research/research-at-cambridge/nobel-prize>
- Yonpeum, C. (22 April 2018). Mahidol to the world class universities raises new determination statement: Wisdom of the land. **Post Today**. Retrieved August 28, 2019, from <https://www.posttoday.com/politic/report/548801>
-